

פלוגה י', ומספר גורל יותר של שליחי התנועות הציוניות שנשלחו לעבוד בקרב הפליליים באירופה.

תחלה תקופת ההתחממות המלאה של הפלוגה הוקמה בפעילות ההעפלה הבלתי-ליגאלית, אשר עד קום מדינת ישראל העלתה לארץ כ-70,000 יהודים. במהלך אותה תקופה גרל מספר ניכר מפלילי שאתחוד את המילים 'פלילי' 'פלוגה-צ'ית' 'רשלוה' 'למילה אחת - פלילי' במסגרת הגיון הדרישה של הפלילי. סיפור הפלילי קשור בעת ההיא בעבודות חוקים למספר לעלייה ב', להעפלה, שאליה הוכיח אנשינו את עצמם מאז 1943.

פרק שלישי

הפילי'ים בהעפלה

(1948-1946)

רקע

באפריל 1945 הוקמה, כאמור לעיל, הפלוגה הימית כפלוגה י' בהגיון הרביעי, גזר המטה הפלילי.

השם 'פלילי' הינו מושג מאוחר יותר שחמלגל מפלוגה י' לשלוגה הימית ואחר-כך לעלו ימי' וקיצורו בפי שמוכר עד היום - 'פלילי'. כינונה של המחלקה הימית כפלוגה ייצג כקיים כפועל, לרכות המספר הרב של אנשיה עם סיום מלחמת-העולם השנייה. תקופת הפלו והתחלת קורות החובלים (תקודם תושאשו שמנה 15 חודשים החל בינואר 1945), הינו את ההק המעשיות האחרונות לקראת המאבק הגורל של חירוש עלייה ב' על-ידי חזרת מעשי בדרך היס לארץ-ישראל בשלוש השנים שלאחר-כך.

עד כאן חודש שבו כוננה הפלוגה נשלחו ראשוני הנוגים של קורס החובלים הרא אל אירופה ובעיקר אל איטליה, כאנשי המוסד לעלייה ב'. בתוך שלושה חודשים מצאו עצמם אנשי הפלילי'ם במונדי'אניות מעפילים לעבר ארץ-ישראל.

במהלך שלוש השנים לאחר מכן, בין אביב 1945 לאביב 1948, עסקו ימאי הפלוגה הי במהלך במאבק ההעפלה כנגד הכריזים, ואכן לצורך כך הוכשרו אנשיה לפני כן ובמהלך שי השנים. אנשי פלילי'ים השתתפו גם בפעולות לחימה יבשתיות מובהקות, במסגרת המאבק הכריזים דוגמת ליל הכבוש, בלילה אור ליום 1 בנובמבר 1946, ובמצביעים נוספים שבו במסגרת תנועת-המלי העברית; בשיא פעילותם, במסגרת המוסד לעלייה ב', ועל-מנת לג ימאי פלילי'ים ובהם גם מפקדי הפלוגה עסקים בפעילות ההעפלה באירופה. דוגמ, בשי איש, פעל באיטליה - ארץ ההעפלה המרכזית, ויתרם, כעשרים, פעלו בצרפת ועוד כמה אנשי פלילי'ים ביוון.

סמוך להקמת מדינת ישראל מנה הפלילי'ים על שלהחזויו בארץ ובהווי-לארץ 368 לוחי מתוכם 150 מפקדים, כ-80 בוגרי קורס חובלים וכ-70 בוגרי קורס מפקדי סירות ויתרם - ימאים לאחר אימתן 140- סירותים. אלא שבידג שהחלה פעילות ההעפלה, אשר לשמה ה הפלילי'ים, ולמרות שהוקמה מסגרת של פלוגה, לא המשיך הפלילי'ים לתפקד כפלוגה מלוו במקום אחד ובעלת פיקוד אחיד המצוי בקשר בלתי אמצעי עם מפקדיו. למטה הפלילי'ים בארץ נותרה משימתו של אומנו במיסי יבשתי והכשרת סגל ימי מקו שנועד לפעול אחר-כך במסגרת המוסד, חרף כפיפות זו וראו עצמם שליחי הפלילי'ים באיר

תערוך

1. לילה עופר, רודף בים, יד ברצני, ירושלים, 1988, עמ' 208.
2. במאמן הפלילי'ים 14, ינואר 1944.
3. מסר הפלילי'ים א, עמ' 229.
4. שם עמ' 228.
5. שם עמ' 229.
6. ערות שמואל ינאי, עמ' 24-25.
7. מסר הפלילי'ים א, עמ' 229.
8. ערות ינאי, שם.
9. ערות ולמן פוד, שם.
10. שם.
11. ערות אכרם ונאי.
12. צור מירון, צרקה לשטר, מטרות, ת"א, 1988, עמ' 91.
13. מסר הפלילי'ים א, עמ' 220.
14. ארכיון התנוה, שם.
15. שם.
16. מסר הפלילי'ים א, עמ' 230.
17. ערות שמואל ינאי, שם.
18. מסר הפלילי'ים א, עמ' 280.
19. שם, שם.
20. שם, עמ' 231.

יוון
 יוון שלאחר מלחמת העולם השנייה הייתה נתונה במלחמת אודוחים קשה ועקובה מדם. הממון מטעם המוסד לעלייה ב' היה יאני אבירוב, שהחליף בשלהי 1945 עם תחילת ההעפלה את ל שוורץ (שכ"ס).

יוון שימשה בין נובמבר 1945 ליוני 1946 כמאגר לקניית אניות. דוכן היווני ארעו ושתיים מהן אף טבעו. מחופי יוון יצאו שש אניות מעפילים עד שכבר לחץ הכריטיים, שהיה להם השפעה רבה על יוון באותה תקופה, וההעפלה פסקה.

יוגוסלביה

יוגוסלביה, שבה הלך ותייחס את שלטונו המדשל טיטו, לאחד מלחמה פשיסטית קשה בדרומי ומלחמת אודוחים, נסתה לסייע למפעל ההעפלה הציני. טיטו, אשר בארצו צנחו ונחתו כנ משלוחי ארץ-ישראל במהלך המלחמה, בהם פרוץ דחוברג, דובנעם אמיר, דן לנו, חנה סו ושייקה טרכטנברג (דן), הושה להנעת הצ'ריתר להעביד יהודים מרומניה וטייע באופן פוע להפלת ארבע אניות מעפילים מנמלין. לטענת פרוץ דחוברג הצייע טיטו דרכו למנתיג הייש להרחיב את פעילות ההעפלה ממדינתו, אך לא נענה בהחיוב. מחופי יוגוסלביה יצאו כ-148 ספינות הרכש של המשק הציני, בהנהגת צוותים מהפיליפ³.

רומניה ובלגריה

היחס האחד של שלטונות הכיבוש הסובייטיים בשתי מדינות אלה איפשר להציג מדינת ומבלגריה ארבע ספינות מעפילים, בהם 'פאן יודיק' ו'פאן קרנסט', עליהן הועמסו כ-1000 מעפילים.

אלג'יר

ההעפלה, במצפון אפריקה החלה רק בקיץ 1947 ונמתיימה כמחרי אותה שנה. הלחץ הציני מאלג'יר להעלות מונה יהודים הביא לשליחת יאני אבירוב לצפון אפריקה, שם פגש בשל 1946 את הליון שליחי ארץ-ישראל אל צפון אפריקה — אפרים פרידמן (כנדיהיים). באב 1947 הצליחו אבירוב וכו-חיים לזכו 500 יהודים במחנה העלייה ליד עיירה ועידה. שלו אניות מעפילים על מלוותן נשלחו מאירופה לאלג'יר: 'יחודה תלוי', 'שיבת ציון', 'ישיבת בונבמ (שנקראה גם 'החלוצי'), שהשיטו את היהודים אל ארץ-ישראל.

צרפת

צרפת הייתה השנייה בהשכרתה בארץ העפלה לאחד איטליה. תנאים מדיניים נוחים איפשר פעילות העפלה נרחבת ממדינת זאמ, בעיקר בין אביב 1946 לאביב 1947. הממשל הצרפ היה אורה לפעילות הצינית, ואילו הביטיטים היו חסדי אונים ככל ניסיונות ההתערבות שלו בנעשה בצרפת. ית על כן, בין ה'מוסד' שמקום את מתקדונו בפריז לבין השלטונות הצרפתי התפתח שותף פעולה רב. מפקד פעילות ה'מוסד' בצרפת היה שמריה צמדט, לאחד ש'חמוס' מתפקידו באיטליה ע

כפמל'ה צרפתים או פלי'מניקים לכל דבר, ואף השתדלו לשמור על מסגרתם והתחננתם הייחודית. אולם בעיקרון הם פעלו כנאשי המוסד לעלייה ב' והיו נתונים למרותו. בפעילותם באירופה מצאו את עצמם אנשי הפלי"ם עוסקים בארגון מחנות מעפילים לקראת ההעפלה, בהכנת מעפילים להפלה, בהקמת ספינות מעפילים, בהעמסת מעפילים על ספינות בנטיבות, ליגאיות וליא ליגאיות. תפקידי העיקרי היה פיקוד בים על אניות מעפילים ועל המפעלים, לידות השגחה על הצוות הני בהפלה, וארגון התגברות נגד השלשות הכריטיים על האניות. כהתייעס לארץ עסקו אנשי הפלי"ם שעל האניות התבריהם על החופים, אנשי הפלי"ם ואנשי הגרוד הרכיני, בהודרת הנאשים בחופי ארץ-ישראל. זאת כשהצלוחו להגיע לחופי ארץ-ישראל ולא נתפסו כל ים.

מאותו שלב שבו גורשו מעפילים למחנות בקפריסין (אוגוסט 1946) מצאו את עצמם אנשי הפלי"ם הליון האניות בתפקיד נוסף, של ליווי מעפילים למחנות קפריסין, ואף נטלו יחמה והקמו שם ארגון מחירתי צבאי: 'שחרית המדיניים'.

תפקידו על הפלחה ההחלף הכופה בשל הצון מפקדיה להשתתף בפועל בפעילות ההעפלה כ'הובנבארגון; וראמה לעיל, באירופה היו כל אנשי הפלי"ם נתונים למרות המוסד'.

המוסד לעלייה ב' באשוחו של שאל אבירוב (אן שאל מלחמה העולם השנייה וחנר המלחמה — הקשיים בכש האניות והאטונות שהיו במהלך מלחמה העולם השנייה — לימד את התנהגות המדינית הצינית שיש לדב את כל מעשי ההעפלה תחת גוף אחד — המוסד לעלייה ב' יתר על כן, משתארגנה ה'ב'רחה' מאירופה בשלהי המלחמה ומיד לאחר מכן, הוסלה למעשה גם הפשימה של תיאום ה'ב'רחה' וההעפלה על המוסד לעלייה ב'.

אחד הלקחים המרכזיים של ההעפלה עד כה הורה שאין לסמוך עד תום על הצוותים הודים ויש לפקד על התנהגותם המקצועית בחנר ההפלה. לשם כך היה צורך להכשיר את לחמי הפלי"ם כימאים מקצועיים מאוד, אשר לא יפקדו אמנם על האניות עצמן כד'ב'הובנבארגון, בהעדר זידיע ותניסיון לכך, אבל בישודיהם וניסיונם יאפשרו להם לפקד על ד'ב'הובנבארגון ועל הצוותים הודים, לודיא שאכן האניות מנוטות נכון אל חופי הארץ, ובעת הצורך אף ליטול פיקוד, בעיקר בשלב האחרון שלפני הורדת המעפילים.

הנחת יסוד זו צורר זה עמרו בכיסים הטייע שנייתן לפלי"ם על-ידי ה'מוסד' באמצעות רוח נמרי, הפסדן והממנן של הקודסים למפקדי סידרת רקותס החובלים שונפתח כניטואר 1945. ארכעה קורסיים נוספים התקיימו עד להקמת המדינה.

ארצות ההעפלה

כמחצית אניות המעפילים בשנים 1945-1948, שלושים וארבע במספר, יצאו מחופי איטליה, ויתרו מאד צות אחרות. ארבע-עשרה יצאו מצרפת. בין שתיים לשש אניות יצאו מהחופים של כל אחת מהמדינות הנאות: יוון, יוגוסלביה, בולגריה ורומניה. שתי אניות מעפילים יצאו מחופי אלג'יר בצפון אפריקה. משוודיה ומבלגיה יצאה אייית אחת מכל מדינה.

מגוריהם היישוב החדש והמאורגן, למרות לקחי התעלה שלפני מלחמת העולם השנייה וכתור המלחמה, על הקשיים ברכש אגרות ועל האסונות שהיו במהלך המלחמה, הגיעה למסקנה שיש לרכז את פעילות ההגלה ואת פעילות הבאת היהודים לארץ-ישראל תחת גוף מרכזי אחד — המוסד לעלייה ב'. יתר על כן, משהתאגדה 'הבריחה' באירופה, בשלהי המלחמה ובסופה, הוסמדה המשימה של תיאום 'הבריחה' והתעלה גם יחד על מפקד המוסד לעלייה ב'.

עם תום מלחמת העולם השנייה היו בחוץ לארץ נוסעים 'מוסדי' 25 שליחים בשליש-עשרה מדינות ובשלוש יבשות, לרבות ארצות-הברית. עד לשלהי 1945 יצאו את הארץ עוד שלושים שליחים נוספים.

ביומנו דשם או כר-גוריון: "יש לגייס לצורך המוסד", אנשים שיעסקו בקשר ואלחוטיות ועוד שני ימאים לכל סירה".

מי היו אנשי המוסד? מרביתם של אנשי המוסד היו בראשית פעולתם אנשים בשנות העשרים או השלושים המוקדמות לחייהם. מרביתם באו מקרב הקיבוץ המאוחד: דוידקה נמר מאשדות יעקב, זאב שינד מאייילת השחר, יוסף ברפל מרמת דוד (קרפ' הקבוצות), צבי חזיזי מנגבת חיים, יהודה בראגנינסקי מנגבת השלשה, אהוד אבריאלי מנאות מרזי, משה אנזי מכפר גלעיל, פינו גינבורג מרמת הנגב, ושמויה צמרת מבית השיטה. שאול אביגור עצמו היה חבר קבוצת כרית. ויצאת מן הכלל הייתה דת קליגר עליאב, שהייתה מחוץ למעגל של חברי הקיבוצים. הצבת שאול אביגור — איש כונן יומר, איש מפא"י מנוסה בחיים הצבועים בארץ — נועדה כנראה לסיים את האקטיווים והנועזות שפיעמו בחבריה.

בכל מדינה מינה שאול אביגור 'מפקד ארץ'. באיטליה היה זה יהודה אורי, שמונה על-ידי אליהו גולומב, גינבורג לרענו של שאול אביגור. בצרפת היה שמריה צמרת, שהוזרז מתפקידו באיטליה על-ידי יהודה אורי. ביזון פעל יאני אבידוב (איש נהליל) שפעל מאוחר יותר בצפון אמריקה. בצפון אפריקה פעל גם אפרים כרדיים.

בשנים 1945-1948 עסק בן גוריון בעיקר בתחום המדיני, ומי-1946 הובטחה לעימות צבאי בארץ-ישראל נגד סכנת הפלישה של צבאות ערב, והשאיר את נושאי ההתעלה על דוכן צדדי לטיפולים של שאול אביגור והמוסד לעלייה ב'. נעשו שני ניסיונות להכפיף באזרה מפורשת את המוסד למרות ההנהגה הציונית. ניסיון אחד היה בקונגרס הציוני ה-26 ב-1946, על-ידי מינוי משה סנה לראש המחלקה לעלייה ונספח ולנרידה, בדרג של סמכות עזיב-אליה. בתפקיד זה היה משה סנה ממונה מיניסטריאלי על פעילות המוסד, אך בפועל אחזיק מיניסטריאלי ואת לא התממשה, ובראשית רצמבר 1949 אף התפטר משה סנה מתפקידו.¹⁰

עוד לפני כן, בפברואר 1946, מינתה המפקדה הראשית של ה'הגנה', בתיאום עם דוד כר-גוריון, את נתום שדומי לתפקיד ומחזיק חיייל הבריחה באירופה. הכוונה הייתה שהוא ירכז את הפעולות הנפרדות של קבוצות ויחידים מקרב חיייל הבריחה והפרטיזנים-לשעבר שעסקו במפעלי נקמה, וכן יגייס, חונך ויאמן עמדות של צעירים מקרב יושבי מחנות העקורים. בתחילה ראה נתום שדומי את עצמו בתוקף המינוי כממונה ישיר על המוסד ועל ארגון ה'בריחה'. כסיכומו של דבר, שאול אביגור היה מנהיג ה'הגנה' הממשי הכביד ביותר ברחבי אירופה ובצפון אפריקה בכל ענייני התעלה, הבריחה ופעילות ה'הגנה', ככפיפות ישירה להנהגה הציונית ולדוד כר-גוריון, עד 1948.¹¹

הגל השלישי נמשך במאי 1946 ועד אוגוסט אותה שנה. סיום פעילות ה'התברחה', שהורחבה להתפרק לאור פרשת לה-ספציה, אופשר יותר פעילות לפליטים גם בהתקנת הספינות לקליטת מקסימום מעפילים, גם בהעמסתן וכמוכן בתפקיד המקצועי והפיקודי שאותו מילאו בעת ההפלגה והשיט וכיעמות עם הבריטים ליד חופי ארץ-ישראל.

במשך תקופה קצרה ואת של שביעה שבועות התבצעה עלייה מוגבלת ב'מוסד' התקבלה באותו הזמן החלטה קצרה ואת של הפעיל מספר אניות, לנחת בקצוות שונים של ארץ-ישראל ולהעביר מעפילים מאגריה לאגריה בים.

בין האגרות שהפליגו בתקופה הזאת היו ככר אגרות שנקרכשו על-ידי המוסד באמצעות הברית ועלתן גם צוותים ממוגרים של יהודים מארצות-הברית, רק אגריה אחת הפלגה בתקופה זאת מאיטליה: כל היתה מיזון, צרפת, יוגוסלביה ובלגיה.

הגל הרביעי בתעלה החל באמצע אוגוסט 1946 ונמשך עד לאפריל 1947. ראשיתו של גל זה בתחילת ביצוע מבצע 'אגלי' על-ידי הבריטים, שמשמעו היה הגליית המעפילים לקפריסין. שמנהל-עשרה אגרות הפליגו בתקופה זאת, תשע מאיטליה מאזור מילאנו אך גם מנמלי הדעמסה בדרום איטליה ומכרות. יתר תשע האגרות הפליגו מצרפת, מיוגוסלביה ומיזון. בתקופה זאת גובשה שיטה להתנהגות כספנות נגד הבריטים. חלק מאנשי הפליטים הגיעו עם המעפילים לקפריסין והקילו בתוך מהמנה המעצר סניף מארגן של ארגון ה'הגנה' בקפריסין, שאימץ את השם 'שורות המגינים'.

הגל החמישי האחרון בגל התעלה בתקופותיה נמשך בשונה מאפריל 1947 למאי 1948. בתקופה זאת לא המשיך יהודה אורי למלא את תפקידו באיטליה ועבר לטפל ברכש. את מקומו תפסה עדה סרי אשר שיתפה פעולה יותר מהזדה אורי עם אנשי הפליטים באיטליה. עשרים ושמונה אגרות מעפילים הפליגו בתקופה הזאת. שלוש-עשרה מהן מאיטליה מנמלים שונים בצפון ובדרום, ואף מונציה, ראילי יתר האגרות יצאו מצרפת, בולגריה ויוגוסלביה. בתקופה זאת התחולל האירוע של 'אקסטרדו' ביולי-ספטמבר 1947 ושני ה'שאנסי', האגרות הגדולות שהחובלו בסך הכול כ-15,000 מעפילים ישירות לקפריסין בדצמבר 1947.

אגרות מעפילים אחרות, אשר לא נכללו במניין אגרות המעפילים, היתה ספינת הדיג 'כריש'. אשר קיימה את הקשר החשאי בין ארץ-ישראל למחנות קפריסין. באמצעות ספינת דיג זו הגיעו אנשי פלמ"ח וה'הגנה' לתפקיד פיקוד הוורכיה בשירות המגינים, כן הועברו ימאים וגורעונים שהמשיכו אחר כך לאירופה והחזרו ארצה אנשי פלמ"ח וה'הגנה' שהוחלפו. נוסף לכך הבריחה 'כריש' גם כ-700 מעפילים מקפריסין אל ארץ-ישראל.

המוסד לעלייה ב' והמפלי"ם
המוסד

המוסד לעלייה ב' חידש את פעילותו באירופה לקראת התעלה, ככד בשלהי 1944. בראשית פעולתו, הועמד שאול מאיזוב, לימים שאול אביגור.

אחת שנה, להטיל את משימת תיאום ה'בריחה' והשילוב בינה להעפלה על שארל אביגור, רדייני על ה'מסדר' לעלייה ב'.

המפקד הראשון של ה'בריחה' היה פנחס רשישי, עסקן פועלים מפתח-תקופה. הוא שימש בתפקידו רק מספר שבועות.

ה'בריחה' היסיפה להתקיים במקומות מה בלא מדרג פיקודי רשמי, ומפקדי הארצות שפעלו כרפורים, יזמתאמים היו הייבים כנאמנות מעודפלת למוכרות כבדישילבה בראשות לוי אונגב, או למרכי סורקיס באיטליה.

כאשר קיבל עליו שארל אביגור את הפיקוח והיאום ה'בריחה', מינה לאחור הקונטרס הצינני, ברצמבר 1946, את אפרים קרסטר (רקל) כמפקד ה'בריחה', והוא אכן עמד בראשה במשך כל שנת 1947.¹⁶

בראש ארגון ה'בריחה' עמדה ועודד עליונה בת חמישה חברים שהיהנה בה נציגות גם לרחיית ולד'ביזיוניסטיים. למעט הדיגה של 'יחז"י' כספטמבר 1947, שבה נהרג איש ה'הגנה' איתן אבידור מנהלל, נשמעו בדרך כלל כל הפלגים השונים להנהגת ה'בריחה'.

בארצות השונות מונו מפקדי 'בריחה' מקומיים, בהם צבי נצר בפולין ולפניו איסר בן-צבי, אשר בן-נחמן באוסטרליה, ושמוחה אכן דוד בצרפת.

המצאות אוכלוסייה זאת של עקורים, בעיקר זו המרוכזת בולצאברג, במצב של אפס תעסוקה, הוביל להיי כפולה תיוון המורליוציה כמתנת. לא ייפלא אפוא שהמעלילים נמנהגצרים לחצו להגביר את קצב ההעפלה.

בקונטרס של שארית הפליטה¹⁷ ב-29 בפברואר 1947 נמצאו מעוררים על התפוסה שריבת יתויר במחנות ישרל השיבות כמאבק הפוליטי הצינני. בינונו כל-אידיפי של ה'בריחה' בולצאברג, ב-3 במצב. "הרצון העז של העקורים לעלות לארץ-ישראל וביא להתרפת איטליה על-ידי אונגב ה'בריחה', בהעברת יהודים מהמרכז בולצאברג ומרכזים אחרים אל תוך איטליה, הערפת איטליה והרה בשל נכונות השלטונות האיטלקיים להעלים עין ולאפשר העברת יהודים כמספרים גדולים מאוד אל תוך איטליה, והיכללת של אונגבים שטיפלו כמעפעלים, ביניהם הגיניט, לעבוד באיטליה כאופן חופשי.

אדנת ה'בריחה' הוא שסיפק את המעלילים הראשונים להחילת ההעפלה מאוגוסט 1945 ותחילת לסיפק מעפעלים לאותם מקומות שקבע כי מהם תפלהגנה אגרות מעפעלים, אם מאיטליה ואם מארצות אחרות.

כאמור, תפריחת אנשים מנדמינה לצרפת הייתה עניין מוטבך בהשוואה להעברתם לאיטליה, ותינו היה להעביר אנשים רק סמנד להעממתם על אוינות, כמו במקרה של 'אקסטרודו', שאו הועברו 5,000 איש ממחנות העקורים במרמניה סמנד לבנול צרפת. 1,700 מהם, שהיו פעלי אשרות כניסה לצרפת, היסעו ברכבות למרסיי בצורה גלויה, ולמעלה מ-3,000 חדרו לתוך צרפת בשליש שירות של מכוניות באורח בלתי חוקי, חוד טייע של פועלי החתוכות כדרום צרפת למרות שהיו באותו הזמן כשביחה.

בקיי 1947 התחיל ה'מסדר' לעלייה ב' להציג כמחסור להודיעם בעלייה ב'. למרות ריבת

ה'בריחה'

איך לזכרן את מעשה ההעפלה לאחור מלחמת-העולם השנייה בלי הקשר של לפעולת ה'בריחה'. באמור, ה'מסדר' בראשותו של שארל אביגור מונה כבר משלב מוקדם לאחור מלחמת-העולם השנייה בממונה על ה'בריחה' בנוסף להעפלה ועל התיאום בין שהתנת.

קובע ספי 'חוללות ה'הגנה': "שלישת המוסדות — מוסד ה'בריחה' המוסד לעלייה ותיבון ה'הגנה', היו לביאורה נפרדים מבחינה ארגונית וקשורים רק קשר חיצוני. למעשה, היו לא רק שלוש חוליות בשרשרת אחת שהיבילה מלב אירופה ללב ארץ ישראל, אלא נוף אחור שאחורו נבע לא רק ממוסדות המשותפת אלא גם מכך שחבר עובדיה, מנהלה הפועלה ועד עניי דברת תנאמנים, איש איש בפינתו כאו ממקור אחד, מתערעת ה'הגנה' בארץ, הקשורה עם התנועה החלוצית בארץ ישראל".¹⁸

אירופה לאחור מלחמת-העולם השנייה צפתה בתהליך של נודיח עמים עצומה. עשרה גיליון עקורים נעו ממקום למקום באירופה. בחובם, במסגרת ארגון ה'בריחה' נעו שלוש מנאות אלף יהודים, החל מ-1944, כששהחורדו הלקים מפרלן ומאישליה. אולם שלא ביתר העקורים שנעו אל ארצותיהם, ה'הודים פנו אל נמלי דודס אירופה כממנה של יציאה מאירופה, כמעט בכל מחיר; דובם לארץ-ישראל, חלקם ליבשת האמריקאית.

לא אנשי הפליטים או הפלמ"ח היו מעורבים ב'בריחה', ולא אנשי ה'הגנה' או מגויסים לצבא בריטי. אלה שייגמו את ה'בריחה', שבראשותם נקראה ה'שילה' והחלה בחורף 1944 מששחוררו זלקים של פולין, היו המנהיגים של שארית יהדות פולין וליטא וכמה מנהיגי גיטאות כמו אנטש וקוקמן ואבא קובנר.

רבים מיהודי פולין נמלטו לרומניה, שהייתה בה אוכלוסייה של 300,000 יהודים אשר דרבה יא. הושמר. למקום זה הגיעו גם יהודים מאוקראינה, ואלה המשיכו בדרכם בדרבים שונות יא.אסטרליה. רק בכרבי 1945, לאחור שמונהיגי הנמלטים הקימו את חשיבת שדידי אירופה, מחרוש לאחור מכך, נפגשו נציגי קבוצה זאת עם היילים יהודים ממוגויסי היישוב והיוודי לצבא בריטי. החיילים היהודים בצבא הבריטי, משעמדו על הקודה ועל הלחץ ממחרת אירופה ממרכבה, הקימו בעיידה טורביזין, בבול איטליה-אוסטרליה, את ה'מרכז לגולה', וכמשך שלוש שעות וורשים העבידו לאיטליה באמצעות כלי רכב שישאליו מהצבא הבריטי, 22 אלף יהודים, יא. אלה היו את האמגר לתחילת ההעפלה מאוגוסט 1945 מדרום איטליה ואחור-כך מצפונה.

הבריטים, משעמדו על מונות פעילות יוצאי הצבא הבריטי ה'בריחה' היהודית, פעילות זכונתה "G.D.T." (טלחאס-טיי-אאשאפעלי), העבירו את הבריגדה לבלגיה, אך יוצאי הצבא בריטי שובק פעלו באיטליה מסוף 1943 המשיכו לפעול ב'מרכז לגולה'. כמפקד המרכז בפועל מפקד ה'בריחה' מונה מודרי טורקיס.

באוקטובר 1945 ביקר בטרמניו דוד בן-גוריון, יושב-ראש הנהלת המוכנות, והשיג את וסמחתו של גנרל אייזנאהאר להפוך את האוויר הצבאי במרמניה ואוסטרליה לשקלט לילה ליהודים רופים.¹⁹ במרכבו בצלברג שבאוסטרליה התמקמו עד לסוף 1946 כ-200,000 יהודים בחסות אמריקאית. יה זה המאמר העיקרי להעפלה.

הקונטרס הצינני הכי בצמבר 1946 אישר את הוראתו של דוד בן-גוריון, כבר בתחילת

אלה. שיתוף הפעולה היה שונה מאדץ לארץ. לא רמו והיה וחופש הפעולה שנתנו לפלמ"חאים שאיל אבינו מפקד המוסר' ושמונה צמדה מפקד הארץ בצרפת, לחסי העבודה בין יהודה ארץ לפלמ"חאים באיטליה.

רוב מפקדי הארצות לא היו בעלי ידע ימאי ולא פלא הוא שנוצרו עימותים בינם לבין אנשי המקצוע הימאי הפל"ים במהלך השנים, וכעיקר כאמור באיטליה תחת פיקודו של יהודה ארזי.

דו"ד/קה נמר
איש הקשר המרכזי בין המוסר' לפלמ"ח הפל"ים היה דו"ד/קה נמר. לצדו היה גרישה שנקמו מכפר גלעד.

כ-1937 גייס על-ידי אלוה גולומב לפעולות ההורדה של מעפילים מהאניות לחוף. מאז עסק דו"ד/קה נמר בריכוז פעולות ההורדה עד לאמצע 1947, ואז נסע לארצות-הברית והחליף את זאב שינו בדאש פעולות המוסר' שם.

מהשלהים הראשונים של פעולתו נשען דו"ד/קה, שפליחה בתחילה פעולתו חסר ידע ימאי, על צערי הורקו', אנשי הפלוגה הזמית מ'הפעילי בהל-אביב. נמר' הוא שדחה ומימן את הקורסים הימיים משנת 1939 והוא עצמו מאחורי ההסכמים שהושגו בין הפלמ"ח למוסר' וכעיקר ההסכם שנחתם בתחילת 1944.

עם תחילת ההפעלה במאי 1945 היה דו"ד/קה נמר זה שקבע, בהוא עם מפקד הפל"ים ומפקד הגורו הרביעי ומטה הפלמ"ח, מי מאנשי הפל"ים וכושרי הקורסים הימיים ואחרים ישליחו לחוף-לארץ.

כל מי שבחרו הגיע אל דו"ד/קה נמר, שצייר את המלוחות כבמרים ודאג להבאתו לחוף-לארץ, אם ברדכי עקלתון ודרך מצרים, או כנסיעה ישירה ביים לאירופה.

נמר' המשיך לפקד כל שנות ההפעלה על פעולות ההורדה אל החוף. לא רק בהורדה הוא עסק, אלא הוא המעפילים בקרבת הארץ, לרבות ההוראות את להפעיל התנגרות אם לא. זאת הוראות לאניות המעפילים בקרבת הארץ, לרבות ההוראות את להפעיל התנגרות אם לא. זאת עשה בעצמו או במיאים עם מטה הפלמ"ח ומטכ"ל ההגנה. תוכידיו של דו"ד/קה נמר מליים כי הוא עסק לא רק בהורדה, אלא במכלול הביצוע והשירות בהפעלה. הדוראות למן שיפול ההוראות שחיבר, כגואה במיאים עם שמואל טנקוס ודיכמן (נב"צ/ק), כלל הדוראות למן שיפול בממון וכחפצי המעפילים, שיטות ההתנגרות להשתלטות כרישית ועד להשתלטות על הצוות היו במקרה הצורך. בין היתר כתובדיו היה זה דו"ד/קה שהציע באמצע 1946 להעביר מעפילים בלב ים מאנטיה לאינה וכך למנוע נפילת שחי אינית בירי המריטים, או בהצעה אחרת באותו תוכיד - מאנטיה גדולה לכמה אניות קטנות, אשר תנטינה לנחת בבת אחת בתופים שונים.

כאשר נתלעו חיכוכים בין שליחי הפל"ים לבין שליחי המוסר', אשר תנטינה לנחת בבת אחת בתופים שונים, לביך יהודה ארזי, היה דו"ד/קה נמר בין המתווכים בארץ וגם בחוף-לארץ ואף נלווה בפברואר 1947 לגואל אלון וישראל גלילי בכיקורה באירופה, שבנקבתו הסתייג מפיקודו של יהודה ארזי כמפקד המוסר' לעלייה ב' באיטליה.

גודל בבריטניה, חלה האטה ביציאתם משם וזה גרם לשיבוש בעבודת ההפעלה. עם הקמת מדינת ישראל טיפל מאיר ספיר, מפקד ה'בריחה' האחרון באירופה, בתיסיל ענייני ה'בריחה', ושליחתם לארץ של אוזני העקורים ושל 2,000 עובדים של אוגון ה'בריחה'.

כסך הכל השתתפו ב'בריחה' כ-300,000 יהודים בשנים 1945-1948. כ-70,000 מהם העפילו אל ארץ-ישראל במטרת עלייה ב'. כ-42,000 מהם הגיעו לארצות העולם ויהם הגיעו לארץ חלוצי של העקורים ושל אוגון ה'בריחה' יחד עם הקמתה.

הגיעו למחנות קפריסין, שכן מוטב היה שיהיו במטרת של הבנה לחיים בארץ-ישראל נמדינת ישראל במחנות מעפילים מאשר ימשיכו בהיי ניוון ובטלה במחנות העקורים באירופה. ההכנות להפעלה - שיתוף הפעולה בין הפל"ים ל'מוסר'.

במס 1944 חתמו המוסר' והפלמ"ח על הסכם, שזיכרון-דברים ממנו הבאנו בפרק הקודם, לפיו פעולת ההפעלה הייתה תביע בר' הפלמ"ח ואילו המוסר' יממן את הפעולות האלה; וקודם ההחלטים שהחל לפעול מוקדמים, דהיינו קורס קציני מכונה מסמך זה גם קבע באמור, שאותם אנשי פלמ"ח שיעניו לאירופה פעלו-לפי הוראות שיקבלו אך ורק מהמוסר'.

אחר הלקחים המרכזיים לפני מלחמת-העולם השנייה ובמהלכה שהתפקד על-ידי המוסר' בענייני ההפעלה ברובי הים, היה שאין לסמוך על הצוותים הזרים ויש לברוק את התנגותם ימות. אלה לא היו אמורים לפקד על האניות עצמן כריכוזובלים בהערך הידי והניסיון לכוך האניות מכונות לארץ. ובעת הצורך אף ליטול פיקוד, בעיקר בשלב האחרון שלפני הורדת המעפילים בחופי הארץ. הנחת יסוד זו והצרכים הללו הם שהביאו את המוסר' להעניק את חסינו למחלקה הימית ואחר-כך לפל"ים. זאת כעיקר באמצעות דו"ד/קה נמר, שהפך לפטרון של ימאי הפלמ"ח.

ה'מוסר' חמך כבר בקורסים הימיים הראשונים ב-1939 והתמזיר לסייע בבניית הסירות החובלים הראשון שפנתו בינואר 1945 ואלה שלאחר מלחמת-העולם השנייה, ובהם קורס את זאב שינו מאיטליה השחה, לארצות-הברית, על מנת להקים שם מנגנון לרישית אניות עם סיום המלחמה, ולגייס מתגורבים יהודים בעיקר מקרב מלוחים יהודים ששיירתו ביצי האמריקאי וכצי הקמרי בקהופה מלחמת העולם.

הקשר הזהו עם הפלמ"ח ועם הפל"ים החל מ-1943 חום לכך שה'מוסר' הצליח במהלך פעילותו ההפעלה לקיים ישרי עם אנשי הפל"ים, תוך פסיתו על מודג פיקודי בהגנה. אולם בשל החשיבות של אחרות המטרה וקידום עניין ההפעלה לא התאונן איש על דילוגים

על ידי התנגדות, אנו מארגנים מסכימו גם את יהדות העולם וממיתקשים לפניה את המערכה הפוליטית שלנו. המאבק הזה תושף לעיני העולם גם את התנגדותה הכלתית צודקת והכלתית מוסרית של בריטניה ומעורר אהדה לעמנו העומד על נפשו.²¹

לא כולם המכימו לכך. היו ששאלו מה ערך להתנגדות לבריטים בשביריהם הכוח וכל האמצעי כדי להכניע את הפלטים. היו ששאלו אם רשאים מלוי האניות לסכן ציבור שכעייסורים ולחשוף אותו לקואאט סכנות של מרד אנשי הצבא הבריטי כשאלילי היזה הרב כר בקורבנות בנפש.

מלויים הביעו דאגה עמוקה לגורל אחרהם, אליהם התקשרו בישיבה המשותפת במתו המעב. השלת חובת התנגדות על המעפילים מול בוח בריטי עדיף היזה לירוס הכולנה מצפוני המחייבת שיקול מעמיק ויסורי.

טענה אחרת כלפי יגאל אלון נבעה מעצם הכפיפות הכורחה ללא עוררין של הימאים באודות לימוסר. עלול היה להיווצר מצב שבו הוראות הימוסר תעמודנה בסתירה להוראות הפלמ"ה העוררה השאלה הנוגעת למי סמכויות הפיקוד. למלויים של מעפילי האנייה שבים, להנהת הימוסר בארץ או בחוץ-לארץ, או לפלמ"ח. יגאל עמר על רעתו כי עניין ההתנגדות באמ חייב להיות נתון לסמכותו של הפלמ"ח, למעשה לסמכותם של מלויי האניות. בענין זה, ז לא בהתייחסות דווקא לעניין ההתנגדות, עמד לעידודם שאלל אביגור, אשר כיד את מסכרי הפיקוד וביגודו לגישתו של יהודה ארזי סמך גם סמך על אותם צעירים אשר היו מפקירי אנני וברוראי כלב ים.

עם חום הדיון נתן יגאל כמפקד הפלמ"ח הוראה ברורה²² ומד-משמעותי שאתה הוציא ככתב, לפיה על המלויים לארצן את המעפילים ככל האניות להתנגדות פסיבית נגד הבריטי הוא אסר להשתמש בנשק חם. על-פי ההנחיות, המאבק חייב להתנהל בדרך של התנוגות והסדרת הכוחות הבריטיים, ככל האמצעים העומדים לרשות המעפילים עד להכרעתם על-י הכוח הערבי. אז חק או, יש לדרת מן האנייה אל המעיץ. אך אל אניית הגידוש.

למעשה אלה אותן ההנחיות המופיעות בהוראות למלויים שחארך חיכוד כנראה באנתו 1946, הוראות להן שותף גם איש המוסר דודיקה נמדי.
באותו הזמן, ב-18 באוגוסט 1946, כתב רודיקה נמדי מבחינו לשאול אביגור וכו הוא בתכלה כיכילים אשר לוקחים את האנשים לאיי, דודינו קפריסין והדחה - דאה פדק חמר בספר הולן וקביעי.²³

האלונה לספק ליגורי ונהרטיטה מולדי כריי תכלה. ההוראות אשר נתנו להם היו ברורות. העתק של ההוראת 1... אני ממציא לך, על מנת שתעמוד על שיכן ולאורן תוכלו אהם להכין את הדברים שם לפני צאתם.

אין שום היגיון לחבל כספינות והמעפילים שולנו משני טעמים:
א. דצוי לטבח את ספינות האויב.
ב. במקרה תכלה כספינות צפופות בה אנו נוטעים יכולים להיות אסונות אינונים שמהם אנתנו רוצים להמנע ככל האפשר.

השפעת וסמכות מעשית על מאבק ההפעלה ככליו.

פעם אחת חדג יגאל אלון מהקו שהיה נקוט בידי שלא יתערב בענייני הימוסר, והיה זה בוויכוח על מידת ההתנגדות לבריטים באניות המעפילים. הוא עשה זאת בעת ביקורו במרסיי במרס 1947.

סוגיית ההתנגדות הועררה למעשה באוגוסט 1946. עם תחילת הפעלת מבצע איגלי על-ידי הבריטים - הגידוש לקפריסין.

או אז עיבד מטת הפלמ"ח בשיחות עם רודיקה נמדי גבי המוסר בארץ, תכנית הוראות להתנגדות באניות המעפילים ולחבלה באניות המעפילים. תכנית ההוראות לחבלה מופיעה במכתב אשר שלח רודיקה נמדי מהארץ אל שאול אביגור ב-18 באוגוסט 1946. הוראות אלה עניינן היה פגיעה בספינות הגידוש על-ידי מטעני חבלה שהתפעלו כך שלא יגרמו לאסונות כרוגמת פשרידי, וכן תכניות לפגיעה באניות הגידוש או ככלים אחרים על-ידי אנשי יחידת החבלה הימית.

ההוראות להתנגדות כללות גם בהוראות למלויים. הוראות אלה קבעו שספינת מעפילים לא תרשה למלחים זרים לעלות על ספינה ותתנגד כוחו לניסיון כוח. לא התיר למעפילים להשתמש בנשק. הוראות קבעו שיש לארצן את התנגדות המעפילים בדרך של התנגדות פאסיבית, אולם באין ברירה, יש להשתמש כאנבים ומקלות שבהם יש להצטייד מראש וכמדיח האורך אפילו בקפסולת שימורים וכשאר כלי נשק 'צמחוניים'.

ההוראות קבעו שכן הדאשונים שיועברו לאניית הגידוש ייצאו כמה חכלנים עם כמות קטנה של חומר נפץ. עליהם להגיע לקרקעית האנייה או לתא המכונות ולהל בהם חבלה זוהרת, ככתוב:²⁴

לכל יגום אסון כאשר ארע כיפשרידי. חבלה אשר יהיה בה לעכב את הפלגת אניית הגידוש לקפריסין ולו לימים מוסר. על פי הוראות אלה יש לצייד את המעפילים בנמלי היצאה במסכות גז וצייד את המספנות במשאבות לחץ גבוה ולחזקן שילונים עזים של מים על החיילים.

למרות הוראות אלה התגלע ויכוח על מידת ההתנגדות, ויותר מזה - האם מבחינה מוסרית מותר להשתמש במעפילים בצבא לוחמים.

כסוגיה זאת, באמור, עסק יגאל אלון בביקורו במרסיי במרס 1947:
לירונ, אמר, ההתנגשות איננה משהי של עצמה אך היא עלולה להיות כתיצאה מכך שאין נותנים לנו להכנס לארצנו וממאבקינו נגד זה. אל ילכו יחודים לגידוש כלא לעפר על זכותם לחזור לארצם.²⁵

יגאל אלון ראה הכרח בגילוי התנגדות וקבע כי עלייה כי איננה רק בבחינת הסתגנות יהודים לארץ. היא מלחמתו של העם והיהודי על שיבתו לארצו ויש לנהלה ככל הדרכים האפשריות וככלל דרך העלייה. מאבק זה מקומם את המעפילים ואת היישוב היהודי בארץ-ישראל נגד השלטון הבריטי ועושה אותם שותפים למאבק.

אני, לוכה אליאב, מנתם כהן (צדצדיל).

שמונו לאורך חוף סודיה וטורקיה, אך מול קפריסין נשכר ציר המנוע ואולצנו להכנס לנמל פמגוסטה. ליריעי עננה סדירת משמר כריסית, ועל מנת למנוע את גליוניו, כסינו את היטפון בכרונם.

לאחר המיקון המשכנו לנגרד את חופי טורקיה. לאחר שיט של 3/4 יום, ארע פיצוץ כמנוע. הזמאים האשלקים נראשו מלחמנו, ופרשו מפושם.

קריאת מוצקה נענו על-ידי ספינה, לאחר יום וחצי, אך רכ החובל שלה לא הסכים לסייע כעבור כספי שודיה אצל לוכה, אחר כך התחזים והעלה את ונוסעים על ספנו.

תשלום נוסף לקצינים טורקים כבודדים מנע מעצור האנשים היבחו הנייע לידים איטליה. האנשים עלו לספינות דייג, וכחטות סויע להתקנת ושחת-דייג, חמקו לחוף.

מקום מפלט יחיד מצאנו אצל זונות, אך המשמרה החשאית לא אחזה להניע אלינו, בעקבות שמיעות שאנחנו גרמנים עם נשק.

האיטלקים נעצרו ושחררו על-ידי גרמנר ואילו אנו הישדאליים הועלנו ועל-ידי שליחי הגמסרין על ספינות דייג והוגענו למחנה קמפו פורמה.

זיה אמצעי אחד להגנה לא לאירופה עצמה כי אם לקפריסין ומשם, לעתים, גם לאירופה. זאת תוך שימוש בספינת הדיג כריש, אשר הציאה והעלחה מעפלים ופעילים ממתנות קפריסין לארץ והביאה למחנות קפריסין פעילי העפלה ובהם מספק הגורו הזרעני יוספלה שבנקין. צידו ודברים אחרים.

המלווים במחנות המעפלים

המאגר הגדול של ארגון הבריחה, ובעיקר זה בולצבורג באוסטריה, יספק את אלפי המעפלים אשר הפליגו באניות העפלה מארצות העפלה לאירופה.

בארצות המעפלים עצמן ובעיקר בצרפת ובאיטליה הוקמו מספר מחנות מעפלים, שבתם הוקפלו המעפלים בחור שבועות וחודשים לקראת ההעפלה. בצרפת, סביב מרסיי, הובסים לפעילות המוטי בהעפלה, הוקמו שמונה מחנות ששזו בהם ער כדי 5,000 מעפלים. המחנות האלה מוקמו בחוות או באומנות שהחזקנו על-ידי הצרפתים הנועמו לישות ארגו ההעפלה.

המפורסמים בהם היו מחנות המעבר בגרנט אונס וסן גירום, בהם מוקמו בעיקר בני נוער וילדים מפליין במסגרת תנועת הנוער החלוציות. ניהול המחנות עד ההפלה היה בידי אנשי הפליים והפלימ"ח שעסקו בארגון, בהכנה להפלה וגם באמוץ צבאי לצעירים. במהלך הזמן פעלו במחנות גם שליחים של המפלגות ותנועות הנוער הציוניות.

באיטליה הוקמו 75 הכשרות חקלאיות, גם הן בחור חוות וארמונות מוחזקים ונושמים תפילות בתו וחי ירדו קדימה ליד בארי, למיטה ליד מילנו, אוסטיה ליד רומא, אסטר'ה ליד ונציה. במחנות ההכשרה האלה היו כ-7,000 מעפלים. נוסף להן היו עוד חמש הכשרות נפרדות לפריסונים.

קודם קצו כבהלים ובהוצאות כרי שיובל להמתנות כחיל לכל רכב. במצרים, לאחר שהוא יצר קשר עם חיילי יחידותיו, כביכל, עלה על האנייה 'אשפוליון' עם שלושים מחיילי הבריחה והיהודית שחזרו מחופשי, כשהוא נוסע במקום אחד מחיילים אלה.

הבריחים יאחדו למעשה את משור רכיבובין, והוא נאלץ להימלט מהם, כאשר הביעה האנייה לאיטליה.

אחד מאלה שהגיעו רודד מצרים היה שמואל ינאי (טמקן), והוא מספר:

"קבלתי תעודה של חייל בשם וילי דהנוברג. לבשתי מדים ובמשך שלוש שעות אומתי בהרעות וכללי הדנוגה, וחייתי חייל לכל דבר החזר מחופשיה. על פי הוראות נסעתי לאיטליה. על מנת למצוא משאית הנוסעת ליחידה 204, אשר ירמה יחידה סודית, בשל מהומות אנשי בריסית באיטליה לא הגיע אליה ולכסוף אחד משאית ליחידה זו שאנושיה דיכרו עכרית. הם לא אמרו מילה משהבינו מה תפקידו של טמקן, וכבוקר פגש את מפלג-דהנוגה במקום קיצוני מנשור וכינוי 'סוס'. ילאחר כמה ימים, מספר טמקן, 'הועלתי על משאית כחוכה לכשתי כגדים אורחיים ויחדתי לכת קפה, שם חכיתי לישראל שצריך לפגוש אותי. אחי היה גרעוני בשם אבדום לחוסקי. לכסוף הגיע זוג אשר הביא אותנו לקרבת אכטנדריה ושכנו באזור רפתות הגמסים שם חינו כל הזמן עם חליפות אך גם עם פרעשים.

האחראי על 'עלייה ב' במצרים, רפי רנקאשי הורה לנו להודש במערת היטי שם קיבלו אומומיות כל מי שהיה לבוש יפה ושילם במזומן. עם סידה שלהם שוטטנו במנה אליו נכנסנו חופשי במערה של המועדון עם עוד תוספת שני גורוש לשופר, ואתרנו ספנת מברחיים ויוניטן שנאותה לקחמנו ליוון תמורת תשלום טוב. סידת המפרשים הנטושה ושל מוערת השיטן הפכה להעלזמה במצרים. כל משך הנוסיעה לא הייתה לנו לשון משותפת שכן לא ידענו יונית. מל פיראס ונרד אחדנו כלילה בסידה. הודדנו מהחליפות כל סימן לארץ ישראל וצדדנו על הכביש. איכרים ברכו אותנו בכרכת 'אסר' ואתנו כל הזמן עינו 'אסר' 'אמריקה', 'אנרה', 'טוניק'. טוניק הוא אחד ארכיאלוני באזור. עלינו על אוטובוס ישן וכאמנה ירדנו ליד מקום בו הכריז תהג 'אודיקו כליטה'. זכרנו שזה רחוב ראשי ליד רחוב קריבי. ימא, מכונא נוער. על המספה חיילים עפזי אותנו במקום ורק קצין שהגיע ולא הבין מה שרכנו נוף בהם' נפשינו בלא כלום. לכסוף הגיענו לרחוב. צלצנו בפעמון ומי עמר כרלת אם לא ארלה קסלן קיפני, תכרנו לפליים, לסידה לקודס החופלים".

על שיטה נוספת להעברת מלווים פעילים לאירופה מספר בצלאל דרורי:

בשנת 1945 שוב הומסר ספינת מפרלמנט, בת 10 שונות של ריודודי שהתכילה מוצרי חקלאות למצרים. הונח זהה קריבי: ימא, מכונא נוער. על המספה הועלו 12 ימאים איטלקיים שהביאו אוניות מעפלים, כמה אנשי פליים ועוד מלווים שאומנו לתפקידם, חוף חוסר רקע ימי, וכן גרעונים. כין המפליים:

אחת משהתפתה היתה לכל רגעימים, חסכדיך אשמה עמוק וכואב על הישראלים
ברחיים, בשעה שכל האחרים ניספו. היו לכך בישיבים ברורים, הם התנגדו לכל
כפיית משמעת שהתכריח להם את המשמעת הברוטאלית של המתנות. בתוספת
המשמעת ראו סמל של תופש שהגישו אליו.

אברום התגבר על בעיות הקמה בבוקר, בכך שלמעשה ארגן את הנערים שרצה
שיקמו מוקדים בתוכנית ספורט. פעם אחת סרב לתת להם לבקר בקולנוע כי
היה עליהם להביין ארנו מות ותדפנות לספינה שעמדה להפליג. גידף אותו אחד
הנערים כממשגן 'קאפול'. אברום פשט את מעילו וכלי לומר דבר, תחל בעבודה
והם הצטרפו אליו אחד אחד כך כולם וכך ובה אברהם ביאטוריסטי.

מגזעם שירמשה כבסיס עורפי של היטורסד'. היו במחנה 28 סליקים, שכללו מזון, דלק לאנחית
חומרי בניי לידגשים, תרופות ואף כלי-נשק. כן היה שם ריכוז גדול של משאיות וגיפיים
צבאיים בריטיים שנולקחו מיהודותיהם על-ידי חיילי היודות התחילה 179 ר-62.

רומה היתה התמונה גם במחנות אחרים, ומתאר זאת ברגונסקי:¹⁴
זוכר אני כיצד התרועעה אהרם ולצמח בן יעקב תוכשת כפלמ"ח בין משכנות
הפלטים כדי להגיש עזרה רפואית או להורילם לבריאות ולטיפולים שונים
בעיר. רומה ימא עומד בתוך ומקשיב לשענתיו של ישישי שהגיע למחנה בעד
שנני משפתחו ומצאבים ערבים ברדך. הימאי, צב צעיר, מקשיב כאורך רוח ומביע
מחמת להביך את האישי שבפי כן שית.

הכנות האנחות

אנחות התעפלה היו ממוגן עצום של אנחות, למיזן ספינות דיג קטנות ועד לאנחות מלחמה
(קורבטות, נחתות, לשעבר) ואנחות גדולות כמו היטאניס.

הספינות והאנחות שנקנו היו בחלקן ספינות חדשות כמו 'יליז', אבל היו קטנות. לאחד
מכן נרכשו ספינות עץ ישנות, מהן אף פגומות כמו 'מורדי הגשאות' — אנייה ישנה שנשכרו
כשלשים שנה קודם לכן, חקנה שנה קודם, ועשתה נסיעה אחת לפני שנרכשה; או האומרו
המאותרות' — אניית מפרשים בנריית עץ שהתקן בה מנוע, והפצצה שלוש פעמים במלחמו
ותקנה שוב; או 'הל"ד' שהיתה ידועה בכינתה 'חקנה', שם שולחם בהחלש את המראה החיצוני
שלה ואת כושר הפלגתה. היו אף שתי נחתות שנרכשו, מהן אחת, אף על פי כן, הגיעה לארץ
היו שתי קורבטות, ויגוריו 'יהדנה', שנרכשו בארצות-הברית, וכן אנחות גדולות כמו 'יצאו
אירופה', 'מריית היהודים', פן יוריק ופן קוסנטי. היתה צורך להכשיר את ספינות הדיג, או
ספינות המשא ואת אנחות המלחמה ליעודן החדש — לשאת אנשים במספר רב ככל האפשר
לפיכך עברה כל ספינה שננקחה הכנה לקראת התפלגה.

תכניות התאמת האנחות להפלגה עם מעפילים התמכו על הניסיון של התעפלה לפנ
מלחמת-העולם השנייה וכמהלכה. לקחי אותן הפלגות שינויי חלל האנחות והעברו על-יד
התותקים כמו שמואל סנקוס וברצ'יק בקורסיום השונים, בעיקר בקורס החתולים, והיוו גם או
הבסיס לאתרות למלוות ששופד מדי פעם על-פי הדרישות של המלוותים בעקבות כל הפלגה

המתנות הללו כללו בעיקר את הנעדר, צעירים ואחרים אשר היו מאורגנים כמפלגות ובתנועות
נוער אשר במסגרתן ניתן לימוד השפה העברית ולימודי ארץ-ישראל, לימוד מקצועי וביעיקר
חקלאות וגם אימונים בנשק, פה ושם במחנות, והכנה להפעלה.

בזכות כפה יהודה ארץ על מלווי הפלמ"ח לשוחות במחנות המעפילים מתוך רצון של
להתקיים מהערים, אך גם מתוך ריבוי עניינית — להפגיש אותם עם אותה אוכלוסייה שעליה
יצטרכו לפקד בעת ההפעלה. כך או כך, עצם המפגש של אנשי הפל"ים עם יהודי ארופה
כמתנות הפליטים הארעיים לפני ההפעלה הודם לזכות שני הצדדים וחדם רבות להצלחת
התעפלה.

ריכוז קבוצות גדולות של מעפילים במחנות המעבר איפשר לאנשי הפלמ"ח שהות להכיר
את האנשים שעמם יעשו את ההפלגה בטרם יעלו על אניית המעפילים. כך יכלו לעמוד על
טיבם ולהביך את בעיותיהם.

היכרות מוקדמת זו סייעה לצמיחת יחס אמון מצד יושבי המחנות לאנשי הפלמ"ח, ואכן
המעפילים ציינו להרחאת של אותם בני 20 ומעלה שפקרו עליהם, וכיסלו אפילו מנהיגות
שלהם עצמם במסגרת שלום, עד כדי צייתנות כמעט עיוורת לאותם האנשים שאמורים להוביל
אותם לעיר הנכסף, ארץ-ישראל. האמון הזה הקל על הטלת המרות וקיום משטר של משמעת
קפדנית החיונית כל-כך לקידום של סודי נאותים במחנות הצפופים וכל שכן בעת ההפלגה
באניות.

במבט לאחור ניתן לקבוע כי נכונותם של הנוסעים להסתגל לתנאים הקשים באנחות הישנה
לא התקשר משמעת פורמלית אלא על יסוב אותו אמן-שהפעילים נתנו כשליוסם
והארץ-ישראלים, גם משום שהשלידים היוו את חיי המחנה והן על האנחות, בתנאים הרמונים
לאלה שבהם היו המעפילים עצמם.

תורמה נוספת היתה בכך שאנשי הפל"ים הופשו ואחרו אותם אנשים שהגשינו בסגולות
ממדינת שיכלו להפעיל אותם בעת ההפעלה, שכן הפלטים היו נאורגנים במסגרת תנועות
נוער, במסגרת הכשרות או במסגרת מפלגותיו כזו או אחרת שנוצרה בשל עבדם או בעקבות
ההצטרפות לשליח פוליטי מפלגתו זה או אחר אשר נשלח אל אירופה מתארץ. לא הכול החל
בקלות, שכן המשטר בהמשמעת הביא פה ושם לא מעט לזמננות עם אותם פלטים שאר
זה יצאו ממשטר מחנה או ריבוי קשים, שושאר חקוקים בוברדום.

לדוגמה מחנה ערד סרדי את מחנה "מגצפה" שאליו נשלח צעיר בן 23, אברהם זכאי,
לפקד על מאה פלטים צעירים:¹⁵

לאברהם היה מושג קלוש על המציאות של אירופה ועל המושגים האורטואים.
הוא נפל פתאום לחור אשיליה הנבוכה מדי לאחד המלחמה, בעידן ארץ ישראל
יהודי בין מאה פלטים צעירים שלא קיבלו של משמעת ויש משהם הודותיה
עוצבה כבדיחות, במאורעות וכל תנוי הקדמטוריים. נעדים שלא זכרו כמעט
שורותיה לום פעם משפתה. סימן ההיכר שלהם, כמו של כל הפלטים, היה תוספת
האמון של כל אחד כלפי כולם ושל כולם כלפי אחד. אנשי הסים, רימו אותם
חמיד והם עצמם נאלצו להשתמש בתכסיסי רמאות כדי להשיג פרנסה לום
נוספת ולברוש נוסף, להתגונן מפני הרע הקור ואימת המות המתמדת. הרגשה

— כמות ברכות האגרות — נעשתה באורח גלוי. בצרפת לא הייתה תמיכה הפנתונית של השלטונות. בריטליה היה המבצע ההעמסה וההפלגה תוך הנפת רגלים ונאום של השלטונות. לא כך היה הדרכ בהעמסה וההפלגה מיוון ומאישיליה; שם רוב ההעמסות היו תיבות לתבצע מחזפים לא מיישבים, ממוחים עומבים ומנמלים הרזסים, בדיעה או ביריעה-למחצה של השלטונות, ולא אתה נתקלה העמסה בואה בתגודתה של שלטונות מקומיים נכשירים של העמסה והפלגה, כפי שקרה במקרה של לה-ספיצה (אישיליה, אפריל-מאי 1946). כפי שקרה באינטי (אישיליה, מרס 1946) או כפי שקרה במקרה יוצא מן הכלל בצרפת, בהפלגה יציאה אירופה (צרפת, יולי 1947).

שיטות ההעמסה וההפלגה היו מגוונות. לדוגמה מספרים שמואל ינאי (סמק) ואריה קפלן (ק"פ) כיצד הפלגה 'הרכיבה רייקי' (יוני 1946) מיוון:³⁹
 הספינה עגנה במל פיראוס ושם בנינו אצטבאות ל-500 איש, תוך ירכות ולכטים בנחירות מינימלית למעפילים. החלבנו גם כשאלות של שירותים ובחלוקת מזון, מתוך חשש שמספר גדול של אנשים על הסיפון כבר אחר עלול לגרום לספינה להתפרץ. נכנסנו גם למחנה המעפילים ונכשקורים למרנו להכרזים. לגורר והפלגה הפשוטו ומצאנו מקום עמוק בסמוך לצוק. בדקנו וזאת ממשו גם עם הספינה ולפי זה ארגנו מחנה קיץ. משך חודש ריכנו אנשים במחנה ועסקנו בהכנות לתחשבותנות בתוך כך ארגנו את האנשים בקוצות של כיתות מוחליות ופלונוג. הם היו ממושמעים, המיחמו אלינו כאל מלכיים והשתתפו בכל אימתן, כולל אימתן השטת המירות. כולל ציפו לפסיכול שבועות. כליל החמ, מוציא כולל אימתן 1946, הגיעו שתי אוניות: 'דפי' ו'חביבה רייקי'. 'דפי' עגנה 3 מסר שבת, 2 יוני 1946, תוך זמן לא רב עלו 452 איש על סיפון 'דפי' מרצוק, אליו העבירה גשר עץ. תוך זמן לא רב עלו 452 איש על סיפון 'דפי' וממנה להרכיבה רייקי', אליהם הצטרפו קופי, סמק, אברהם לחובסקי ושלוס כורשטיין ומשם הפלגנו משך 5 ימים לעבר אישיליה.

לקראת כל הפלגה הרכנו אנשים במחנות המעפילים או במחנות ארעיים, מחנות נופשי, שהרכנו כדוגמת מחנה 'הרכיבה רייקי' סמוך לחוף ההעמסה. כך היה ביוון, כך היה בצפון אפריקה בהפעלות המעטות משם, כך היה גם באישיליה משלב מסוים. ההכנה נעשתה בתנאים רזמים ער כמו שאפשר לתנאי חיים על הספינה, המעפילים רוכזו לעתים בבניין אחר בצפיפות, בתנאי כלכלי ונחיות הרדומים ככל האפשר לתנאי הספינה. הם אומנו בשימוש בתגודות הצלה ובסיפוס עי חבלים, בהלכה צפופה ומהירה בלילה. אתרד מקרה המעפילים אנשים בעלי חוסן נופשי ובעל כושר מנהיגות. הם מנוו לדאשי קבוצות וסדרנים כדי להקל בעלייה לספינה וגם כארגון במחנה ועל החוף לקראת ההפעלה. יש לזכור שתמיד העדיפו להעלות אנשים בעלי כושר גופני, או לא תמיד זה נעשה ועל הספינה עלו גם אנשים חולים, ילדים וזקנים ואפילו נשים בהריון. פעילים וארבע שעות לפני ההפלגה הושל על המחנה שממנו נלקחו המעפילים והסגר תמיד איך יוצא ואיך בא. נערכה ביקורת חפצים תמורה. למעפילים הותר לקחת בתחילת גב חפציו במשקל של 10 ק"ג בלבד. את היתר נאלצו להשאיר מאחור. לא מעט שברון לב היה כרו בהליך זה. ער לפרישת לה-ספיצה הובלו המעפילים באישיליה אל חוף ההעמסה שיירות שי

ההפלגה. במחסי הספינות, בהם ארכטו האנשים, נבנו פיגועי עץ ואצטבאות ששימשו כמשכבים. אולם צורת הכנה זאת גולה וזמן רב לפני כך נמצאה שיטת הכנה אחרת שנלמדה משיטת עבודה של קבליים איטלקים בהחזקת פיגועי בניין: שלדי המבנים נבנו מצנורות ברזל אשר חוקר והוכרו זה לזה. כך ניתן היה לחקם את המבנה במהירות, ועל שלד זה הותקנו המשכבים מקשיים או כרזים תוך חישוב מידות מורחקות והדיווח לאדם בדרך כלל מידות מינימליות, 1.80 מטר אורך, 50 ס"מ רוחב, 80 ס"מ רוח אופקי בין מישור למישור. המיטות נבנו כבזרים שביניהם פרוחורים. כן הותקנו ארכות ארוכי למחטנים כדי לרזוג לאורך עכד מאות האנשים שהצטופו שם.

קשה מכול היחה התקנה המיטות באניות המלחמה שבהן לא היו חללים גדולים שניתן להורכם לאלמנה מוגרים. היה צורך לפסק קודות פנימיים לשם יציאת אולמות ואחר כך להתקין את הפגזומים והרדגשים.

היו אגרות שבהן הותקנו גם מקומות על הסיפון, אם כי בדרך כלל, כשיטתה; ומנעו המלוחים מלהזיח מתקנים שונים על הסיפון ולכל היחיד התקינו שם את המשדרות; וגם אלה הפכו את האיזיה לזכר מסורבל והפדירו לשיטת התקין. נוסף לזכרים האלה צורך היה להתקין באניות מחטנים למזון משוגר, סידורי רחצה, משבת, מקומות שיפול לרזפא, ועוד סידורים דומים. בצרפת נערכו כל הבניות באופן גלוי במסעי, לזכות הכנה יציאה אירופה. גם בביזוסליה היה שיחף פעולה מלא כהכנת הספינות. באיציאת אחרת, בעיקר באישיליה, צורך היה לעשות את עבודות ההתקנה במספנות ובמחוזים נידחים באופן מוסווה ככל האפשר. דק בסוף 1946, ער למנו הן נעשה הבנייה באישיליה בעיקרו על-ידי פועלים מקומיים. באיציאת אחרת היו אנשי הפלי"ם מצויים בתחנת הספינות כבר מתחילתם הראשונים. באישיליה החיר יהודה ארזי לאנשי הפלי"ם לעסק בבינוי דק בסוף 1946, וזאיש המרכזי שזיה ממונה על התקנתן היה אברהם זכאי, המפקד הראשון של הפלי"ם, שהוצע או לאישיליה וזכה לאמון מלא של יהודה ארזי. בהתארת למלוחים, מסמך שהוכן באותו הזמן והוכנס על מערכי קורסים ועל ניסיון המלוחים בספינות המעפילים, נאמר בין היתר בפרק המגורים:

ברוך את חוק סידורי המשכבים ואת יציבותם. ברזק את סידורי האיזוזור באולמות הסתגרים. ברזק את סידורי התאורה והשמלית והגן על מגורות ההשמל. זמן פנסי נכש למקרה של קילקול. דאג שגשים הזרת וילדים יהיו כאזור הקינח יוקר לאיזוזור. דאג לקבוצת סדרנים וחלק לסדרנים מסיים בצבע כולם. דאג ליסירורי התנעתה כאלמנת המגורים.

וצפיפות והמקום המצומצם איפשר למעפילים להעלות עממה אל האניות דק צייד מונט בייחור — וזוג שהיה כרוך לזוג במחוזות קורעי לב, כאשר פלשים סירבו להיפדד מסטיון שסתכו אותו בדרך לא דרך של בריחתם מאיציאת גיא ההדגה אל עכד חופי ההעפלה.

ההעמסה וההפלגה ככל שהוכר אמת לגבי צרפת ער ליאקסוורוס, וכינוסולכיה משך כל זמן ההפעלה, ההעמסה

כמשך הקיץ אלפי מעפילים תפסו מקום מתאים. ימים רבים נבדקו מאות קולומבריים בחופי איטליה וכן כל דרך ושיביל שהובילו לים. לא היה קסע חוף שלא נחקר. כל מקום התמרחונית שלו. במקום שהחוף היה מזוג מרחות הנגבנות משתפלות אל הים, היה ישוב צפוף מרי וכמקומות רלילי ישוב. החוף מלא שוטנות, החוף חשוף והרחות סוערות.

כשעה שהתלבטנו כבעיות, הוריע לנו הוער לעזרת הפליטים כי 20 ק"מ דרום לכארי יש קבוצת ווילות המשמשות את תושבי העיר כקיץ ואינו מאוכלות בחורף. הסכנו להתמקם בוילות החוער לעזרת הפליטים כחז אותם כרי להקים בהם מתנה נופש. הצעירים כינו את המקום בשם 'עקבה'.

מתנה הנופש היה כמרחק 20 דקות נסיעה כמכונית מבארי, מקום אידאלי. אך בגלל יחדונותו הוא התפרסם מהר ואנחנו נאלצו לעזובו. חירשנו את בריקת התפלים והגענו עד משפוטו, במפרץ סורנו, כמרחק כ-2 ק"מ מהחוף השומם בעונת החורף. על החוף היה מבנה ששימש מסעדה בעונת הקיץ והיה סגור בחורף. קנינו מהמרכז המשלתי שריכז את גרושאות המלחמה, כמה סירות גומי שאפשר לפנות. כשהתקרר ב יום הפלגה הודה 'אלוף' ויחדה ארון להפיץ שמעיה בכפר שנופשים רבים עוזרים לבוא לזמן קצר. התעבים קיבלו בשמחה את שלושים המכוניות והגולות שהביאו 800 איש אירוזים רוצים, שהביאו רוחות לכפר בעונה המתה של החורף. בשבע בערב הוריעה האוניה ירוח' כי היא נמצאת מרחק של שעה ממפוטו. מתנתו האלהט שהוקמה במרד קסן בבני ענו לאלתשאים כי הכל מוכן וכי שתי מדרות הועלו על החף. האוניה התקרמה לאט וכשמונה בערב השילה עוגן מרחק 500 מטר מהחוף. הסירה היחידה של 'זווה' הורדה אל הים וארכעה מלחים הגיעו לחוף והשילו עליו גלילי כבל דק עשוי פלדה. קצה הכבל בארמה בעזרת יתר החסירה חדרה אל האוניה. הנוסעים בסירות הגומי משכו בכבל וסייעו למלחים לדרוף את הסירות. סירות הגומי הייקות שחזרו לחוף נדרפו בידי שני מלחים בלבד. היה רק כבל אחד והסירות המלאות ותריקות התקדמו לאורכו חרף מתן זכות קיימה למלחות. הים היה שקט, הלילה שקט ורוח טובה שנשבה מהצפון עוררה בנו תקוה שמבצע העברת הנוסעים יסתיים עד אחת או שתיים אחר תצאת. דהרעמסה החלה בשעה 9:00:12. עד שעה 11 התנהל הכל כשורה ואז כא השינוי.

התמלה הורגשה רק רוח קלה שסובבה את נט הרתם. אחרי זמן קצר כבר נשבה רוח דרומית עזת מאד היום התחיל לטעור. והאמת שישבו בסירות החזיק את ילדיהן בכוח ונאחזו בשולי הסירות. המלחים עשו מאמץ עצום לא להפסיק את המקדמות הסירות. העלייה באניות כמדרגות המסללות נעשתה קשה ומסוכנת יותר ויותר. לבסוף עלו כל הנושים לאוניה. עתה הגיע תור המבדים. יללת הרתם תמאימת גברת מרגיע לוגע וגלים גודלים לכבים מקפץ השחרוכב במים הודדים. וסירות המלמלא מים. השיפוט לאוניה היה מבצע אקרובטי. מנשיר הקשור שעל האוניה השמיע בד מקול את דברי רכ החובל: "סירה התחפכה צוות מציילים לים"

משיאות צבא בריטיות של יחידות התובלה, בהנהגת אנשי ה'חבורה'; בראש כל שיירה עמד קצין עם טעורת מעבר מזויפות והכל נעשה במתכונת צבאית בריטית, חרף ריוק והיזאם שלרוב עמרו במבוזן. למעט המקרים של לה-ספציה ויוגוטי' לאחר ההסוכוכת בלה-ספציה לא ניתן עור להשתמש ברכב הצבאי של ה'חבורה'; המעפילים הווסעו אל הספינות בתחבורה אווירית. חברת התבורה איטלקית סיפקה, תמורת תשלום אוטובוכטים ומשאיות להבלת הפליטים לחוף תצנעמסה. במקרה אקטודוס', לדוגמה, השתמשו גם ברכות וגם במספר גדול של משאיות אוויריות להובלת אנשים אל חוף העעמסה. בשל חזיקיות הרכות של גורמי הפיטחון בכל מדינה, על תכבישים והרכבות, החלט להקים סמור לחוף מתחת הפלגה מוסוים כ'מתנות נופשי שמוקמו על החוף קירוב לאורך ההעמסה. כך היה בבוקה-דה-מגרה, ליר תהור מגרה — מתנה גדול שהפיל כאלף אנשים. המרוחק מרחק קצר מלה-ספציה ומפורטו דה-מגרה. מתנה דומה גדוה כדרום, במספוטו. כליל ההפלגה היו משיטים את המעפילים על אסדת נהר עד ליציאה לים לפגישה עם הספינה שהגיעה מפורטו דה-מגרה. למותה שהחורקן הודרמו מעפילים אחרים, כדי שלא ידגש כי כמה מאות אנשים נשחרו. כאמור, ההפלגה מאיטליה היתה מוגבלים קטנים או מפציפים נידחים שכלי שיט יכלו לגשת אליהם. גוצל המצב שהחלטון האיטלקי לא היה עדיין מוסדר כל צורכו, וכיקורות המשטרה והמכס לא היו מרוקקות.

מקיץ 1946, משאותרה הפעילות של 'המוסד לעלייה ב' באיטליה, נאלצו אנשי המוסד והפליים לאתר חופים ומפוצים רבים ככל הניתן. לצורך כך ערכו סירות לאורך כל חופי איטליה, במטרה של נפשוים ומסויילים, ללמד את דרכי הגישה אל המקומות המתאימים. בדרך כלל נבחרו חופים רחוקים מכבישים ראשיים, בין היתר במקומות בהם היו וילות מכוירות המקורכות לחוף, כמו 'כולסקו' ליר גינואה ו'מילארנו' ליר לוקה. חופי ההעמסה היו בשלב הראשון בדרום איטליה. בוכה, יתרה ארזי העביד את השימוש בתופים להכנת ולהעמסה לאלה שכבצפון איטליה, אך בהמשך חזרו להשתמש במלי הדרום ובמספר חופי העמסה במרכז איטליה ובדרומה ואפילו ביוגוטי.

בהתחלה היו המעפילים מועברים אל הספינה בסירות איטלקיות סכורות, אך לאחר מכן פוחתה שיטה לפיה נמתח כבל פלדה מן הספינה אל החוף ולארכה גורד המעפילים את עצמה בסירות גומי גורלות וכבודות שוכנו במחמת העולם השנייה לנחתה, לכניית נוסעים או למעבר גורות. סירות אלו נרכשו על-ידי 'המוסד לעלייה ב' מן הצבא האמריקאי. קיובלן היה 12 טון, ופנותיהן עשירות תאים מלאים אוויר להבטחה הצפייה.

בסירה כזאת היה ניתן להשיט למעלה משלושים מעפילים על משענם, ואלהם נלוו בדרך כלל שני מלחים או אנשי פליים. כאמור לא מעט תקלות היו כשיטה זאת, אם בשל חשש של קיבדושים להתקרב לחוף, אם בשל גילוי האנייה כמו במקרה של 'הגורדי' — שבה נאלץ המלווה, איש הפליים, לנתח את העוגן של האנייה על מנת להתרחק מן החוף, או במקרה של 'אקטודוס' — שבוטפו של דבר החליט הקברניט 'איטי' אהדונוכי לציאת מן הנמל ללא נוטי, ואגב כך גם פגע בקרקעית האנייה ובמרחף שלה.

על אחת מהעמסות אלה על תקלותיה מספרת עדה סריגי:

היה כרוך שעלנו להפסיק את הפלגת האוניות מבווקה-דה-מגרה, ממנה הפלינו

באמצעות מנהיגותן בתוך האגודה עצמה. המשמעת שהונהגה במתנתה, לפעמים תוך מאבק עם המעפילים, אך לרוב תוך הכרה שלהם בצורך בכך, נמשכה אף ביתר קשיות על אגודת המעפילים. לרוב דווחה התנהגות המעפילים טובה, גם אם בימים האחרונים ממש לקראת הגערה נאלצו לחיות בתנאי מחנה, צפיפות וסידרות קשים — בכלל חוסר אפשרות לעלות לישראלים, פן יאותרו על-ידי מוסרי הסיד והמשחתות הכריזיות.

באמור ניתנו למעפילים, ובעיקר לאנשי המקצוע והמנהיגים שבהם, תפקידים אחראים במטבת באפסנאות, בשמירה על צורכי המזון, בטיעו לארגון הצפיות על הסיפון המלחים למסור את רזי ספינות שבהן ניהלו המלחים גששור קשות והיו אגודת שבתו הערפו המלחים למסור את ההנהגה של חייהם בימי ההפלגה לירי המנהיגים של המעפילים, תוך קיום פיקוח צמוד והדוק שלהם. מקרים של התמדרות והתנגשות ער כרי מרד היו מעטים. אחד מהם התחולל ביולי 1946 באגודת 'כתריאל יפה', שהייתה קדובה לאורך ורכיב היו סיכוייה, כך נראה, להגיע אל החוף ולפרוץ את המסגר הכריזי, מאחר שהמשחתות הכריזיות היו עסוקות בשתי ספינות מעפילים אחרות, יגור' ו'הנריאטה סולר'. ואז שינתה 'כתריאל יפה' את כיוונה ופנתה לאחור על מנת לתעמס עליה את הנוסעים של 'כי' יורדי הסידה', שמגיע ספינתם התקלקל.

המעפילים פדצו לעבר הגשור בצעקות היסטוריות ולא הועילו והסבירים ההחלשות על מצב זה'א' אנשים פחדו מההעברת, פחדו מהזמן הנאלץ לאיבוד החדש והפליג ישר לארץ מבלי לחלץ את אנשי 'כי' יורדי הסידה'. רק לאחר שעתים התגברו המלחים על סערת ההגשות מרד אחר התחולל על 'כרכה פולד' כאשר הספינה, עקב הקלה וסערה, החלה נוטה בנטייה קשות והיה צורך לקיצוץ את המשפח שהועלה מאחר שהמנוע הפסיק לפעול. אנשים החלו להריגש רע מאד והתחולל מרי בתוך המחנה, כאשר קבוצה של שלושים איש דגחה להשתלט על המלחים ולהכריחם להגיע לחוף — נשייה סביבה של כל איש וכשה הנמצא בסערה כבדה, על אחת כמה וכמה באגודת שנקלעה למצב כה קשה ללא מנוע.

מקרה שלישי של במעט מרד היה כאשר נסעי 'הגנה' הועברו בלב ים לאגודת 'כרייה', בשל התקרבות אגודת מולחמה לא מזוהה. למעפילים ניתנה הוראה לנטוש את החפצים שלהם ולעבור לספינה הקטנה 'כרייה'. או אז קמה מהומה, על אף ההבטחה המפורשת שהחפצים יועברו ארצה. רק כאשר רכ שנובה במקום והכין את טעמי הפקודה הורה לנטוש את כל המטען, פרט לספר תורה, נעמדו המעפילים ועברו מאגודת 'כרייה'.

פיקוח על ההתנהגות באגודות המעפילים

בעיות המנהיגות של המלחים הצעירים במהלך ההפלגה התגברו למול המנהיגות שצריכים היו ללוח בעת שהיו חייבים לפעול על-פי ההוראות וההחיות שקיבלו, וללוח התנהגות ליצונית התחית המלחים הכריזים אשר ניסו להשתלט על האגודה, להשיג או לגרד אל נמל היפה ואחר-כך להעביר את המעפילים אל מחנה המעצר בעתליה, ומאחר יותר, מאונסט 1946, אל ספינות הגירוש בדרך לקפריסין. ככך עמדנו על הוראות ההתנהגות שניתנו על-ידי המוסר ועל-ידי הפלמ"ח, ועל הריילמה בדי עמוד מליוס ומפקדים של אגודת המעפילים וכעיקר הדילמה המוסרית: מה זכותם להורות לאנשים שיצאו מגור ההריגה לעמוד ולהילחם כדורים ויקחו אל מול התחמים הכריזים, שהשתמשו בכל האמצעים האפשריים כדי להשתלט על

ולאחר דקות כנראה הצלנו את כולם. מצב הגלים והזרם הייב להפסיק את העמסת המלחים וירדוהי הפלגה לטרנסו. המלחים נשארו כמסופנונו, במשך שלושה ימים על החלה הלה כאחלהים. הוחקן להם מטבח ארעי שסיפק להם תה חם. כאשר שוב הגיעה 'רזוה' להעמיס אותם החלה עוד פעם בשעה 11 לשוב רוח דרומית. על הזרף נשארו 150 איש שהוכו לחתום. הלילה היה קר בקרה והזרם חתכו במים. אלו הפלמ"ח וצעירים האחרונים לאוריה במאמצים הצעירים במבטי קצרים, העלו את הנוסעים האחרונים לאוריה במאמצים נואשים והשתמשו בשתי סירות בלבד שהפליגו הלון חזרה. מספר הנוסעים ירד מ-30 ל-8, מספר המלחים המלחים עלה מ-2 ל-6 והעל את האנשים הסמימה רק עם עלות השחר.

ניהול המעפילים בהפלגה

מאחר שלל שכו רב-החובל של אגודת המעפילים את העונן ועזר את חוף התעמסת באירופה או באפריקה ועו להגיע אל מול חופי ארץ-ישראל, שהסתמימה בחורדה או בנדידה לקפריסין, היה מלוח משעם 'מוסר' — כדרך כלל איש פליטים אכל לעתים איש 'הגנה' אחר — המפיק לכל יבך של אגודת המעפילים.

הפיקוח המקצועי הימי על האגודה נתון היה בידי רב-החובל, לרוב רו. אולם ניהול החיים של המעפילים באגודה, כל משך ימי ההפלגה — בין אם ארכה יום, חמישה ימים ולפעמים התארכה עד מערב לשבוע ושמועיים — נתון היה בידי אותו מלוח אשר נעזר בעור קצוצה מלוחם, רוכם אנשי פליטים ובכללם גם אלהוואגי גרעוני, שהיה לרוב איש פלמ"ח. ההוראות למלחים עוסקות גם בנושאי נהג האגודה בים. ההוראות לשלל זה היו המפורטות ביותר. כאשר לתאגי המגורים נדרש המלוח לברוך את חזקן סידורי המשכבים, את סירורי האוויר וההארה השמשלית. עליו היה לארגן קבוצת סרדים, מקרב המעפילים, לתועיה בתוך האגודה, מראולמות לסיפון חזרה. בעניין הכללה נדרש המלוח לברוך בריקט מרוקוק את הכמות והאיכות של המזון שנמצא על האגודה ולקבוע את סדר הוצאת המזון לפי משך הניסיעה המשוער, כאשר הוא נדרש להשאיר תמיד כרוכה שליש מבמות המזון. עליו היה לברוך את כמות הכלים ואת המטבח וכעיקר כל מה שנוגע לכישול. הוראות המורות היו כאשר למים. שמירה על איכות המים ותיקונם, הימנעות מנוזלות; תישור חלוקת המים, תוך השארת רדכה, כאשר כמות המים לאיש היתה שלושה ליטר מקסימום אך לא פחות מליטר חצי, כולל שתייה וכישול. המלוח היה צריך לדאוג לניסיעיה, לכהי השימוש ולנייר טואלס. כל זאת בנתתי עומס וצפיפות רבה של נוסעים.

לרוב מוקמו השירדוחים במבנים על הסיפון. האחריות הרפואית הופקדה בדרך כלל לאלבדי רופא ומספר אחרות, אבל המלוח היה חייב לוודא את הימצאות הציר הרפואי ועצם קיום הצוות הרפואי ופיקוח על עבודתו באגודה, לרבות הצורך לבצע בריקות רפואיות מרי פעם ואף להפעיל חור נחתים מאלוהי לעת הצורך. ההכרות מראש עם המעפילים באותם מחנות הקבע או המתנות הארציים לקראת ההעפלה איפשרה למלחים להכיר אותם, לזהות את מנהיגיהם ואת הקבוצות התנועיות הפוליטיות שבמסגרתן פעלו. נח היה למלווה להפעיל אותן מסגרות

היי האנשים והילדים. כדרך כלל, כאשר התחמשו הכריזים בנשק זה הצליחו לשבור א
התנגדות ולהפסיקה. התנגדות הפסידת של המפעלים נמשכה גם בעת ניסיון ההעבר
לארית הגירוש.

מאבק וברזיות במפעלים הייה קשה, קשה מכוונת מורלית לחיילים הבריטים, ומשם מבחינה
מורלית להסברה הבריטית. שכן לא אחת צירפו אנשי 'ז'הומסד לעלייה ב" עיתונאים וריס, בנ
העיתונאים האמריקאיים א"פ סטון ועיתונאים אחרים, לאניות המפעלים, ואלה דיווחו בצבעי
קורדים, אך פלסטיים, על מאבק המפעלים בבריטים בעת הפיסת האניות וניסיון העבר
המפעלים מאניות המפעלים לאניות הגירוש. המפעלים גם שותפו בהכנות לחבלת בנינו
הגירוש, בטייעם להעבדת חלקים של משעי חבלת וריכנום בעת הצורך לירי אותו חבלן.
איש פליים — איש ירד לבצע את החבלה בקרקיעת אניית הגירוש, כדרך כלל ממש במקרי
להודדת המפעלים בקפריסין, בנמל חיפה, או בהמבורג.

לחול מספר רוגמאות של התנגדות באניות המפעלים. המקרה: ספדו של ראובן אהרונזי עמוס
תורן, ספינת ההעפלה הורכש לאחר מלחמת-העולם השנייה.

אפ"על"פ"כ

בסיפור יצחק לודאוו ואוסי רביד (פליים)
כ-26 בספטמבר 1947, במרחק 45 מיל מצפון מזרח פורט סעיר, כ-24 שעות לפני ההגש
המיועדת, התגלתה הספינה על-ידי מוטוס טיור בריטי.

למחרת בשעה 11:00, שוב הג מוטוס מעל הספינה, ומירי לאחור מכן, כשהספינה היחה בכיו
לניצנים, הקיפו אותה שתי משחתות. הם קראו ברמקולים לעצור ולאפשר לחיילים לעלות ע
הספון.

ביחנה הורארה לאנשים לאסוף חפצים ולהיערך להתנגדות כמות. נערכו אימונים, כ
קבוצה קיבלה מילת צופן. האנשים אספו ציוד וחפצים, כמו בקבוקים וקופסאות שימורים.
הוקף דגל ישראל ונקבע שלאט עם שם הספינה. שתי משחתות נספות הגיעו. כאשר התקרב
אותה המשחתות, עצרה הספינה כבת אחת ופגעה במשחתות שהסתלקה. לאחר כמה המרוני
בצלירות החיילים הבריטים לעלות על הספון כשהם מצויינים ככוכבי פלדה, אלות ונשק חו
התחולל קרב שבמהלכו הם החיזו מים, פתחו כאש, הרגו מעפיל אחד ופצעו מספר אנשי
בנשק חם וכאלות. האנשים השליכו עליהם חפצים שונים כמו קופסאות שימורים, והגו
למגע אלים שבמהלכו היו הרגו ופצעו. הספינה נגרדה לנמל חיפה בידי משחתת בריטית מי
לאחר תום העימות.

לשעת מלווי הספינה, קיבלו הכריזים סיגים בוחזי מלוויים ארץ-ישראלים מבחנה שהיחה כ
המפעלים (שענה זו לא הובררה עד תום). בנמל חיפה הועברו המפעלים לספינות גירד
בריטיות.

הייה קשר אלתוטי דצוף כל זמן העימות, עד להשתלטות המופית של הכריזים. אז הושלו
המכשיר והמפתח לים.

האניות: מה טעם היה להחרות לאנשים, ובהם ילדים, נשים ונקעים, להחגור ולו באופן פסיבי,
למל רחוקי מיים, אך גרוע מכול — כאשר זו מדיניות חודר אל חוד המחסים הסגורים, ועקב כל
אלה, בהתנגשויות עם הכריזים, אף נגרמו אבידות בנפש.

מחלוקת בואת החתולה על 'אקסודוס' בין הקברניט העני אייק אהרונוביץ לבין מפקד
האניות יוסי הראל.

יוסי הראל סבר שחיייהם של 4,500 המפעלים חשובים יותר מהגאווה לנוכח האיום הכריזי
להטביע את האניות. הוא ביקש לותר ולהגית לבריטים לזוכרה. אייק אהרונוביץ, רב-החובל,
התנגד בועם: "הים היה שדה הקרב. צריך היה נותר להילחם", אמר. רק לאחר שנפלו מקרב
אנשי 'אקסודוס' שלשה רביים נפצעו, נתקבלה רשות של יוסי הראל, הורכבה חזר שוב כפישת
ה'פאנז', כאשר קברניט את האניות היה אייק ומפקד המבצע היה יוסי הראל. יוסי קבע גם
לאחר שנים, כי לא היחה שום זכות מוסרית לפקוד על המפעלים להחגור לבריטים, ברמת
חריפות שאין נוקטים בה בארץ-ישראל:

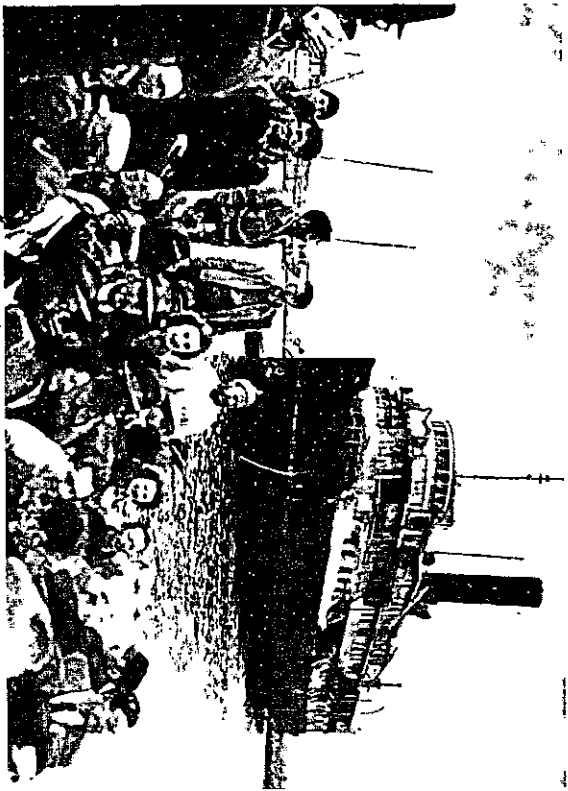
היזי כיבשית ישראל, מאת ילדים עד גיל 14, החל מבני יומיים — 'אחד-עשר
תינוקות שנולדו על האניות. הכריזים תקפו אותנו בזו מדינית. זה היה גיהנום.
זה לא היה מוסרי. אמרת: או שאם זו ההודאה שאני מקבל, או איש להלחם כך גם
בקברניט כבתי הילדים, וכתל איכי. אם בארץ לא מוכנים להלחם כך, אסור
לדרוש מאותם שרדיו השיאה להלחם באותה צורה על האניות.⁴¹

מבט אחד מציג חוקר ופעיל עצלייה, נחיה הרדי, יצחק לוקר, קובע ניה הודי, אם כי בתחלה,
שעיקר התוכנים יתו אקטיביים במאבק על האניות, באו מקרב הפליטים עצמם, מקרב חברי
הכשרות והתולעות הנוער, הפרטיזנים והוחמי הגטאות.⁴²

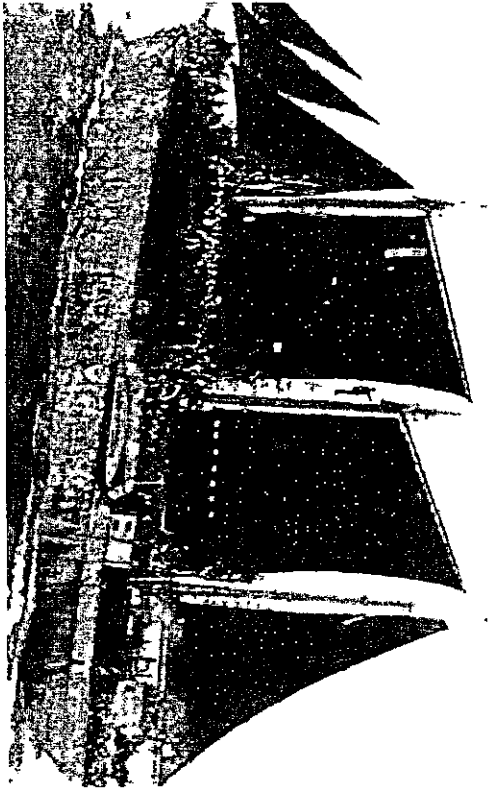
כך או כך, בעיקר לאחר אוגוסט 1946 — עם החזרת הגירושים למחנות קפריסין, ארצונה כל
אניות המפעלים גם להתנגדות פסיבית ואקטיבית, וגם לביצוע חבלת באניות גידוש, לאחר
הורדת המפעלים ממנה, המפקד על כל אלה היה אחד ויחיד, מפקד האניות מטעם המוסר
לעליה ב'.

הכנות להתנגדות נערכו עוד בשלב השוויייה במחנה, בטרם העלייה על האניות. לאנשים גם
נמסרו הפקודים ייעודיים בעת המאבק הצפוי להתחולל בינם לבין הכריזים. החוואת היזי למו
התנגדות פסיבית של מעפלים, כולל נשים וילדים, המסתגרים בתוך האיות ומסרבים לעבור
ללא גילוי התנגדות מארית המפעלים לאניות הגירוש, וכדרך האקטיבית ביותר על-ידי הורמת
סילוני מים לעבר הכריזים המנסים לקפוץ אל חוד אניות המפעלים, שימוש בכבנים ומקלות
ואפילו בקופסאות שימורים. כל זאת, חוד הקפדה לא להשתמש בנשק חם. נשק אחד שבו
השתמש היה חבלת בוגה האניות על מנת להקשות על המשך הנושעה או בדיחה לתוך נמל
חיפה או לכיוון אחר.

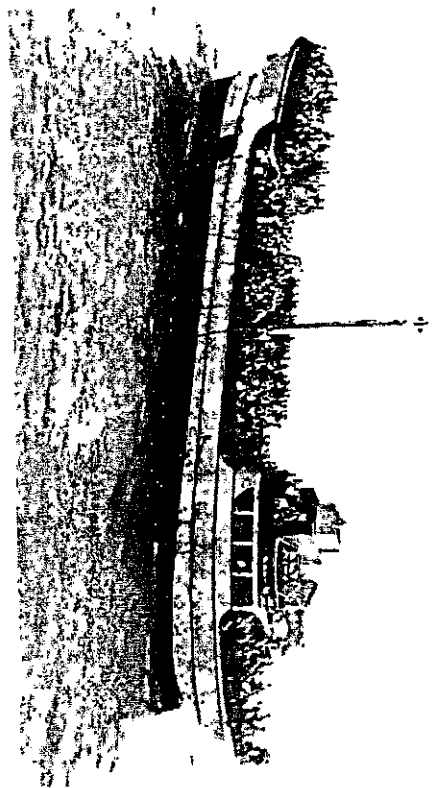
מכל כל הנשק של הכריזים, הברזי ביחוד — בעיקר לקול תנאים וחיילים — היימתי
גו מדינית, אשר השלכו בבונה לחוד המחסים חוד סגורתם בכרונטים דמוכים ומצוידת ארוכות
האוויר בתוך המחסים. עניו גו מדינית שהיחה חודר לתוך המחנה גרם למקרי התעלפות וסיכון את

אויס הונגעליה ייציאת אירופה, מנהאטן של דעמאנוריס האמריקאן'ס (4.530 מעפעליס)

ס.ל.א.ס מעפעליס (898) ראבנאטאס י.י.א. נאפאלא וואו

אייזעק הונגעליה יאסער הימקין (782 מעפעליס)

האריעטא יויב רייל (וייל)

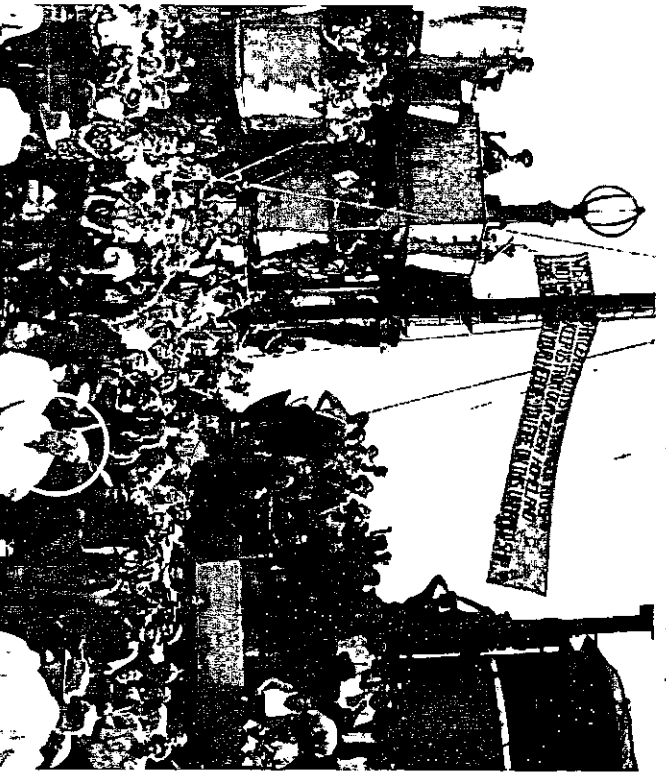
משתתפות בריסות 'סנת'ר' על איית העפלה

למקד, יאקומוס עס, יאיל'ר'ג, יאט'ר

אית העפלה שפוצה את האט'ר: חדרת מעפ'ל 'ראמות והאחרות' בחוף נהי'ר (נצב מעפ'ל'ם)

דוריקה נה'ר, מעפ'ל'ם והיל'טים ב'ר'ד'ר'ף חרמנ'ר'ל' במפ'ל ח'פ'ר, ל'ד אית העפלה 'דור'ר'

9448574

מאיר פעיל
אברהם זמר

הפלמ"ח הימני

(פּלִי"ם)

חברים שקבלו תפקוד
משנת 1974
המכון לתפקוד
המכון לתפקוד
המכון לתפקוד

רמון, מתוך יציאת משנה לדב-דובל אטלנטי

משרד הביטחון
ההוצאה לאור

תעמולה לחקר כוח המגן
על שם ישראל גלילי

תוכן העניינים

9 פתח הדבר

11 מבוא: הכוח הימי הממונים של ההגנה

15 פרק ראשון: הפעילות הימית טרם פלמ"ח
15 ניצנים ראשונים
19 ראשית ההפעלה הימית הבלתי-לגיאלית
20 ב"ד יורדי המידה
23 השתלח הימאית בפלמ"ח – הקורסיים הימיים

30 פרק שני: ממחלוקה ימית בפלמ"ח לפלוגה ימית (פל"ים)
30 הכשלת התנאים

41 פרק שלישי: הפל"ים בהפעלה
41 רקע
42 ארצות ההפעלה
45 אג"י ההפעלה
46 המוסד לעלייה ב' והפל"ים
46 ה'מוסד'
48 ה'בריחה'

50 ההכנות להפעלה – שיתוף הפעולה בין הפל"ים למוסד'
51 דוריקוד נמר
52 יחודי ארזי (אלון) ועדה סדני (ליה סתנודד)
57 שמדיה צמרת
57 שאול אביגור
58 בין מחלוקת לשיחוף פעולה: מטרה פלמ"ח-מוסד'

DS
126
The Naval Palmach
Avraham Zohar,

762
2001
ארכיון מוסד הימית
הספרייה

ג'י.טי.סט. הימית
הספרייה

ה קלסקי

ISBN 965-05-1082

©
ת בעברית שפורסמה למשך תכניתוון – והוצאה לאור לעמותה להקני כוח זמנני ע"ש ישראל גלילי
ישראל, תשס"א-2001
וצאה לאור – משרד הביטחון, אירית מנה
ודפסה: דודי תעשיות דפוס
All Rights Reserved to the Ministry of Defence, Israel and to the Galili Center for Defence
(www.modpublishin)
(www.mod)